

ЛЮБОВНІСТЬ ЯК ЕМОЦІЙНА ДОМІНАНТА ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ РОМАНА КУПЧИНСЬКОГО

Тематичне, образне і жанрове багатство творчості Українських Січових стрільців – це самобутній феномен українського, а разом із тим і європейського письменства початку ХХ ст., складного і багатовимірного периметру. Цей пласт авторської творчості, що ступенево фольклоризувалася протягом століття, природно поєднав героїчний і трагічний, гумористичний і ліричний елементи.

Точно увиразнюючи у поезії та у прозі небувалі для всього світу і для часу подій, Січові стрільці як мистці, передовсім – як поети, напрочуд колоритно; виразно, в унісон до драматичних історичних подій змоделиували життя і визвольну боротьбу українців так званого «галицького П'ємонту» [5, с. 11]. Це, безперечно, стосується і відомого січового стрільця, мистця Романа Купчинського.

Актуальність нашого дослідження зумовлена жорсткою необхідністю висвітлити образно-символічні, ідейно-естетичні особливості поезії Романа Купчинського, а також описати мотиви, зосібна, здійснюючи спостереження щодо розвитку любовної тематики, висвітлити індивідуальну манеру пісенно-поетичної творчості Романа Купчинського в контексті лірики українських січових стрільців.

Мета дослідження полягає в системному й послідовному осмисленні стрілецької пісенної лірики Романа Купчинського як окремого феномену образності, де розсипи любовних та родинних мотивів, звичайно, із урахуванням межової творчої природи.

Досягнення мети можливе після реалізації таких **завдань**:

1) визначити історико-культурні передумови для виникнення родинних мотивів у піснях УСС;

2) описати явище родинності, сімейності, дошлюбних стосунків у пісенній ліриці Романа Купчинського;

3) охарактеризувати образи-домінанти, властиві пісенній ліриці Романа Купчинського.

В описі мелосу Романа Купчинського відштовхуємося від теоретико-літературних праць Тараса Салиги [6, с. 10], Івана Бондарука [1, с. 6], Романа Федоріва [9, с. 17], Осипа Думіна [2, с. 92-104], Ірини Зелененької [3, с. 16-22].

На переконання вітчизняного дослідника Осипа Думіна, «першим стрілецьким Бояном новочасної України, що знову вийшла до бою, щоб помірятися силою з царсько-московськими загарбниками, які насувалися з далекої Півночі й азійських степів, можна назвати Романа Купчинського...» [2, с. 92].

В Україні відродження творчого імені письменника-воїна розпочалося з кінця 1980 рр., коли з'явилися перші публікації у львівській періодиці, це були невеликі публіцистичні статті про Романа Купчинського як поета-стрільця.

У публікації Романа Федоріва проглядає дух епохи перебудови, за якої можливим стало ревізувати деякі ідеологічні стереотипи-міфи радянської системи, зокрема щодо українських січових стрільців, про яких тоді «було назагал говорено як про зграю буржуазних націоналістів, які на початку першої світової війни добровільно зголосились до австрійської армії, щоб допомагати «австріякам» воювати проти братів росіян і водночас проти братів-наддніпрянців...» [9, с. 17].

У пісенній спадщині мистця виразно окреслюються такі жанрові групи:

- 1) маршово-похідні,
- 2) ліричні,
- 3) героїчні,
- 4) жартівливі.

Більшість творів Романа Купчинського своєю тематикою, образністю, інтонаційністю генетично пов'язані з народними піснями, що є доброю ознакою. Ціла низка ліричних віршів – «Їхав стрілець на війноньку», «Готуй мені зброю», «Ой та зажурилась», «Зажурились галичанки», «Як стрільці йшли з України» – ритмічним ладом і образністю перетинаються з традиційним галицьким народним мелосом.

Ліричний герой поезії «Їхав стрілець на війноньку», котру написав Роман Купчинський та Михайло Гайворонський у кінці 1915 р. під час дислокації в Тудинці, виявляючи свої душевні переживання, прощається з коханою словами «Подай, дівчино, хустину, / бо як у бою загину, / накриють очі...» [9, с. 16]. Фінальна строфа твору «А серед поля Гнеться тополя / Та на стрілецьку могилу...» – лейтмотив ранньої творчості усусусів. Про це зауважив Богдан Кравців: «Стрілецьтво у своїх початках залюбки співало про смерть невідому і могили...» [7, с. 290].

Красу і чари першого несміливого почуття показано в романтичній пісні «Ой шумить, шумить», яка, за свідченням Романа Купчинського, є першою його піснею і побудована на діалозі пісенного типу між стрільцем і його коханою. Характерним є те, що без натуралізму авторові вдалося опоетизувати зворушливі відносини між закоханими [7, с. 131].

Високого ступеня поетичної образності митець досяг, асимілюючи народнопісенні образи калини, соловейка, місяця, зірок та образні порівняння. Ілюструємо це: «*Дай руку на хвилю, Та уст не нахилю, Боюся погуби, Мій ти голубе...*» [4, с. 171]. Залучення до огляду раннього періоду творчості письменника біографічних подробиць із його стрілецької епопеї дозволило Тарасові Сализі здійснити висновки, принаймні, про його ранню творчість: «Талант не зреалізувався на повну потужність, бо Купчинський пішов українськими визвольними фронтами...» [6, с. 10].

Роман Купчинський як пристрасний лірик виявив небувале вміння опоетизувати у романтичному ключі красу

природи, краси дівчини, любові на тлі природи. Він максимально щиро і безпосередньо висвітлював сокровенні почуття і пристрасті своїх героїв. Настроєва палітра пісень Романа Купчинського надзвичайно багата. Образ дівчини у творі «За твої, дівчино» змальовано у фольклорному дусі (її краса – «личенька пишні», «устонька-вишні», «чорнії брови»), але є і авторська метафора – «очі – сині незабутки при долині». За таку дівчину ліричний герой готовий віддати «всі свої мрії колишні», «всі юні розмови» [7, с. 136].

Висновки. Отже, у поетичній спадщині мистця виділяємо такі ідейно-тематичні комплекси лірики: патріотична, особистісно-інтимна, військова. Характерною рисою лірики поета є зв'язок із традиціями української народної пісні. Орієнтація поета на фольклор виявилася у використанні романтичного типу мислення, що домінує в ліриці інтимно-особистісного плану. Пісенна творчість Романа Купчинського – яскрава сторінка літературного процесу не лише на західноукраїнських землях 1916–1920 рр., це частина європейської літератури. У ній – відбиток визвольної боротьби і духовного життя під час першої світової війни.

Література

1. Бондарук І. Бард стрілецької музи. Донецьк, 1996. С. 65.
2. Думін О. Історія легіону Українських Січових Стрільців, 1914-1918. Дзвін, 1991. №9. С. 92–104.
3. Зелененька І. Художній ідеал у розумінні Миколи Євшана / Постать Миколи Євшана в контексті розвитку українського модернізму : Збірник наукових праць. Випуск 6. Ред. колегія: Н. Поляруш, В. Ткаченко, І. Зелененька, В. Крупка. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. С. 16–22.
4. Маслій М. Нам воно святе! Пісні січових стрільців. Київ, 2016. 171 с.

5. Перев'язко Р. Народнопісенні мотиви й образи творчості Романа Купчинського. Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія, 2003. С. 11.

6. Салига Т. Бард української пісні... і не тільки бард... Львів : Муза і меч, 2005. С. 10.

7. Салига Т. Стрілецька Голгофа : Спроба антології. Львів : Каменяр, 1992. 399 с.

8. Сурма : Збірник воєних пісень. Львів : Червона калина, 1992. 154 с.

9. Федорів Р. Чотири поета із коша січових стрільців. Жовтень, 1989. № 5. С. 17.

Крикун Ольга – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – пісенна лірика українських січових стрільців.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач Зелененька І.А.

Каріна Васильєва

ПОЕЗІЯ ПЕТРА КАРМАНСЬКОГО У КРИТИЧНИХ ОЦІНКАХ СУЧАСНИКІВ

Петро Карманський – талановитий західноукраїнський лірик початку двадцятого століття. Поет був творцем нового стилю художнього мислення в Україні, найяскравіше схилився до модерністського світобачення. Дослідивши період творчості митця, що припадає на розпал Першої світової війни, ми зможемо найповніше усвідомити